

УДК 347.826:341.362.1(043.2)

Деркач Д.І., магістр,
Навчально-науковий юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Логвиненко А.О., старший викладач

СУСПІЛЬНА НЕБЕЗПЕКА НЕЗАКОННОГО ЗАХОПЛЕННЯ АБО УГОНУ ПОВІТРЯНОГО СУДНА

Захоплення або угон повітряного судна є суспільно небезпечним діянням, яке полягає в порушенні авіаційної безпеки. Авіаційна безпека – це захист цивільної авіації від актів незаконного втручання, який забезпечується комплексом заходів із залученням людських і матеріальних ресурсів. До актів незаконного втручання належить:

- незаконне захоплення та угон повітряних суден;
- руйнування повітряного судна, що перебуває в експлуатації;
- захоплення заручників на борту повітряних суден або на аеродромах;
- насильницьке проникнення на борт повітряного судна, в аеропорт або в розташування аеронавігаційного засобу чи служби;
- розміщення на борту повітряного судна або в аеропорту зброї, небезпечного пристрою або матеріалу, призначених для досягнення злочинних цілей;
- використання повітряного судна, що перебуває в експлуатації, з метою заподіяння каліцтва, інших ушкоджень здоров'ю, смерті фізичній особі або значної шкоди майну чи довкіллю;
- повідомлення навмисно неправдивої інформації, що ставить під загрозу безпеку повітряного судна під час польоту або на землі, безпеку пасажирів, членів екіпажу, наземного персоналу або громадськості в аеропорту чи в розташуванні засобів або підрозділу цивільної авіації.

У ст. 278 КК України міститься норма, відповідно до якої передбачена кримінальна відповідальність за здійснення двох, найбільш суспільно небезпечних актів незаконного втручання в діяльність цивільної авіації, а саме – угон або захоплення повітряного судна [3, с. 135].

Злочин, склад якого передбачений у диспозиції ст. 278 КК України є конвенційним злочином, тобто це передбачене міжнародною угодою суспільно небезпечне посягання в міжнародно-правовій сфері, караність якого має бути встановлена у національному законодавстві.

Взагалі суспільна небезпечність цього злочину полягає в тому, що рух та експлуатація повітряного судна суворо регламентується і контролюється відповідними службами і спеціалістами. Управління повітряними суднами без контролю, без погодження з відповідними службами створює реальну загрозу настання катастрофи, аварії, в яких гинуть люди, матеріальні цінності.

Об'єктивна сторона складу злочину проявляється у формі двох альтернативних дій – угон і захоплення. Угон – це протиправне переміщення повітряного судна. Захоплення – це протиправний вплив на особу (осіб), які керують повітряним судном, внаслідок чого суб'єкт (суб'єкти) злочину отримують панування над повітряним судном. Угон вважається закінченим, коли повітряне судно знаходиться в польоті, тобто коли двері повітряного судна закриті перед польотом і до моменту їх відкриття після приземлення. Якщо угон вчиняється членами екіпажу, то закінчення його слід вважати з моменту відхилення від маршруту або відмови виконувати вказівки осіб, які керують польотом. Якщо угон повітряного судна здійснюється із аеропорту, де повітряне судно знаходиться на стоянці, то угон починається із моменту запуску двигунів і початку руху повітряного судна. Захоплення повітряного судна – це протиправне заволодіння повітряним судном із застосуванням насильства чи погроз застосувати насильство. Захоплення повітряного судна як правило є початковим етапом для його угону. Злочин вважається закінченим з моменту захоплення судна. Предметом злочину є повітряне судно цивільної авіації, а також вертоліт, дирижабль та інший літальний апарат, який підтримується в атмосфері завдяки його взаємодії із повітрям [2, с. 324].

Норми, які передбачені в ст. 278 КК України не застосовуються щодо повітряних суден, які зайняті на військовій та митній службах.

Угон або захоплення повітряного судна може набувати виду авіаційного тероризму, тобто вчиняється як терористичний акт. У цьому випадку такі дії слід кваліфікувати за ст. 258 КК України як «Терористичний акт» і за наявності підстав за ст. 258-3, 258-4, 258-5 КК України [1].

Характерною кваліфікаційною ознакою для вчинення угону або захоплення повітряного судна є застосування насильства, яке є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілих, адже, як правило, цей злочин супроводжується застосуванням вогнепальної зброї та вибухових речовин, що і зумовлює характер насильства. У будь-якому випадку, якщо під час злочину застосовується зброя або існує погроза її застосування, такі дії слід кваліфікувати як дії, поєднані із насильством, що є небезпечним для життя і здоров'я потерпілих. Суб'єктивна сторона угону або захоплення повітряного судна виражається у прямому умислі. Особа усвідомлює фактичні ознаки вчинюваного діяння, розуміє його суспільно небезпечний характер і бажає досягти конкретного суспільно небезпечного наслідку – захопити літак з метою його угону. Мотив і мета є обов'язковими ознаками у цьому складі злочину, вони можуть бути різними: корисливими, політичними, можуть мати терористичний характер, але на кваліфікацію не впливають і враховуються лише при призначенні покарання [2, с. 325].

Отже, захоплення або угон повітряного судна є суспільно небезпечним діянням, яке полягає в порушенні авіаційної безпеки і тягне за собою кримінальну відповідальність.

Література

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131 (із змінами та допов.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/234>.

2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Грищук, А.В. Савченко [та ін.]; за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея; НАВС. – К.: Юрінком Інтер, 2016. – 1064 с.

3. Кримінальна відповідальність за угон або захоплення повітряного судна (ст. 278 КК України) / С.Я. Лихова, А.О. Кочнева // Наукові праці НАУ. Серія Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». – 2014. – №3 (32). – С. 135-139.